

М-во культури України, КССМШ ім. М.В. Лисенка ; голов. ред. В.П. Шерстюк. — К. : Генеза, 2014. — Вип. 10. — С. 77–85.

В статье анализируется история становление и профессиональный уровень известного международного конкурса пианистов памяти Владимира Горовица со времени его основания и до наших дней. Автор рассматривает некоторые тенденции развития современного фортепианного искусства. Предоставляется также основная литература по исследуемой проблеме.

Ключевые слова: фортепианный конкурс, В. Горовиц, интерпретация, репертуар, тенденции развития, фортепианное искусство.

The article examines the history of the formation and the professional skills of the famous International Piano Competition for Young Pianists in Memory of Vladimir Horowitz since its inception to the present day. The author examines some trends of piano modern art. The article also provides basic literature in the research problem.

Key words: Piano Competition, V. Horowitz, interpretation, repertoire, development trends, piano art.

УДК 7.071

Лабінцева А.П.

*доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності
Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук*

КОНЦЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МУЗИКАНТІВ

У статті висвітлюється специфіка концертної діяльності музикантів як показника їхньої виконавської майстерності. Розглядаються аспекти виконавської майстерності музикантів, її структура. Пропонуються шляхи систематизації концертної діяльності музикантів у системі професійної мистецької освіти.

Ключові слова: концертна діяльність, виконавська майстерність, професійна мистецька освіта, музиканти.

У світлі аксіологізації сучасної професійної мистецької освіти актуальним стає дослідження різноманітних проявів виконавської майстерності музикантів. Остання набуває високого рівня в про-

цесі культурно-просвітницької діяльності, активізації концертної діяльності. Саме при цьому виді діяльності можливим стає розвиток виконавських, інтелектуально-пізнавальних та ціннісно-орієнтаційних якостей музикантів. У сукупності всі ці якості впливають на формування виконавської майстерності музикантів.

Концертна діяльність — найважливіша частина творчої роботи музиканта-виконавця; вона є логічним завершенням всіх репетиційних і педагогічних процесів. Музикант-виконавець — це художник-інтерпретатор, який здатний творчо осмислити авторський текст і реалізувати його в продукті своєї діяльності.

Дослідження специфіки концертної діяльності як показника виконавської майстерності музикантів посідає особливе місце в охопленні цілої низки складних проблем, вирішення яких вимагає різних наукових підходів і спільних зусиль спеціалістів в галузі естетики, психології, музичної педагогіки, музикознавства.

Плідність і перспективність теорії концертного музичного виконавства забезпечується її послідовною опорою на методологічні принципи. Розробкою цієї проблеми впродовж багатьох років займаються музикознавці, виконавці, педагоги та ін. Педагогічні дослідження І. Зязюна, Г. Падалки, О. Рудницької, В. Орлова, О. Олексюк, О. Щолокової присвячені розробці методології мистецько-освітньої проблематики, також у їхніх працях висвітлюється вагома роль мистецтва та мистецької освіти у вдосконаленні особистості та формуванні її духовного потенціалу.

Теоретичну базу дослідження процесу концертного музичного виконавства складають праці з історії концертного виконавства (В. Ражніков, В. Стахов, Г. П'ятигорський, В. Антонюк, Ю. Волощук, Б. Гнидь, Л. Корній, Л. Круль, В. Сумарокова та ін.); роботи, присвячені проблемам стилю і художньої інтерпретації (О. Ляшенко, В. Москаленко, П. Муляр, Ю. Єлагін, Г. Ципін та ін.). У психологічних дослідженнях (М. Бенюмова, Л. Бочкарьова, О. Йоркіної, Г. Когана, Ю. Цагареллі та ін.) розглядаються особливості виконавської інтерпретації в умовах концертного виступу.

Актуальність і недостатнє вивчення проблематики стимулювали дослідницький інтерес і зумовили появу низки ґрунтовних видань, серед яких: «Питання музично-виконавського мистецтва», «Виконавське мистецтво зарубіжних країн», «Музичне виконавство», «Інтерпретація музичного твору в контексті культури»,

«Питання виховання музиканта-виконавця», «Майстерність музиканта-виконавця».

В Україні окремі проблеми музичного виконавства висвітлювались у щорічнику «Українське мистецтвознавство», журналі «Музика», у збірниках наукових праць і дисертаційних роботах (О. Бодіна «Творча природа музичного виконавства», В. Белікова «Музичне виконавство як вид художньої діяльності»), де музичне виконавство розглядалось як особливий, відносно самостійний вид творчої діяльності.

В аспекті естетики і мистецтвознавства концертна діяльність представлена як динамічна система, складовими якої є композиторська творчість, творчість інтерпретатора та слухачька «співтворчість». Аналіз наукової літератури виявив наявність різноманітних підходів до визначення сутності процесу концертної діяльності як показника виконавської майстерності музикантів.

Актуальність проблеми полягає у необхідності пошуку нових форм і методів удосконалення виконавської майстерності музикантів у системі професійної мистецької освіти.

Метою статті є висвітлення специфіки концертної діяльності як показника виконавської майстерності музикантів.

Концертний виступ являє собою особливу форму діяльності музиканта-виконавця, що має свої закономірності, які необхідно враховувати не тільки в період підготовки до концерту, а й протягом усього періоду вивчення музичного твору. Відомо, що виконавці та педагоги повинні знати про специфічні особливості мислення і поведінки на сцені, про створення особливої виконавської форми музичного твору саме для публічного виступу. Розуміння цих явищ сприяють успішному досягненню художніх цілей і для професіонального становлення музиканта в цілому.

Виступ на концертній естраді музиканта-виконавця — це, з одного боку, яскравий, насичений емоційними перепадами, фізичними, динамічними переважаннями момент, з іншого — ця діяльність має контрольований характер, як з боку публіки, так і самого музиканта-виконавця. Музикант-виконавець стикається з незвичайними проблемами: одночасно він має яскраво, зрозуміло передавати свій емоційний внутрішній світ з його підйомами та спадами і в той же час контролювати свою діяльність, не дати емоціям поглинути себе, що може призвести до втрати контакту зі слухачами та якості виступу.

Публічний, концертний виступ є невід'ємною складовою професійної діяльності музиканта, найважливішим, завершальним етапом підготовки, «...коли відбувається творче поєднання композитора, художника-інтерпретатора і слухача, коли народжується Музика» [3, 9].

Загальновідомо, що, створюючи музичний твір, автор закладає в ньому комплекс певних засобів музичної виразності з метою впливу на емоційний стан слухача. Однак у процесі живого звучання музичного твору цей вплив може бути різним залежно від багатьох чинників. Найпершим серед них є здатність виконавця вірно відтворювати нотний текст музичного твору, його логіку і структуру. Вона залежить від майстерності музиканта-виконавця, адже він мріє про досягнення вершин у виконавській діяльності. Щоб допомогти музикантові в цьому, необхідно перш за все усвідомити такі основні поняття, як «майстер» та «майстерність». Це допоможе визначити структуру музичної майстерності та фактори, що впливають на її формування.

У «Тлумачному словнику української мови» поняття «майстер» має кілька значень. Стосовно музичної діяльності найкраще відповідає визначення: майстер — це «фахівець з якого-небудь ремесла, ... той, хто досяг високої майстерності, досконалості у своїй роботі, творчості» [1, 223]. Майстер-виконавець — це музикант, який досконало знає свою справу: досконало володіє теорією і практикою гри на інструменті. У такому разі йдеться про музично-виконавську майстерність.

М. Давидов поняття виконавської майстерності визначає так: «Виконавська майстерність це — вільне володіння інструментом і собою, що забезпечує інтонаційно-сміслову, інтерпретовану, одухотворену, емоційно яскраву, артистичну, співтворче втілення музичного твору в реальному звучанні. Вона включає весь комплекс слухо-моторних і психологічних якостей, конкретних навичок та вмій, прийомів і форм музично-ігрових рухів, постійно модифікуючих у процесі інтерпретації музичного твору...» [4, 38].

Аналізуючи запропоноване визначення, варто зазначити, що виконавська майстерність є властивістю інтегральною. Це означає, що вона містить низку елементів, одночасний прояв яких у процесі виконання твору забезпечує високу музичну та естетичну якість гри. Виходячи з цього, В. Білоус визначила таку структуру

виконавської майстерності: теоретичний (музична грамотність), технічний (точність, швидкість, пластичність, лабільність, пристосованість та енергійність виконуваних музично-ігрових рухів), художній (передача рухами, мімікою, жестами, позою художньої цінності музичного твору), суспільно-психологічний (спілкування зі слухачем за допомогою згаданих вище засобів «мови тіла») [2]. Немає сумніву, що знання структури виконавської майстерності музиканта-інструменталіста дозволить чітко визначити чинники, від яких ця майстерність залежить, і усвідомлено спрямувати зусилля (як педагога, так і учня) на її опанування.

З опорою на ці визначення, можна вважати, що рівень музичної майстерності є не тільки індивідуальною проблемою музиканта-виконавця, який прагне досягти вершин виконавського мистецтва, але й кожного музичного навчального закладу. Незалежно від рівня та статусу навчального закладу (музична школа, коледж, ВНЗ) кожен з них свою діяльність організовує так, щоб підготувати фахівців у галузі професійної мистецької освіти. Для цього проводяться різноманітні заходи (конкурси, фестивалі, конференції тощо), метою яких є обмін досвідом формування майстерності музикантів-виконавців, однак участь студентів у концертах не є систематичною. Тому, зважаючи на невеликий концертний досвід, якість публічного виконання музичних творів зазвичай гірша, ніж у класі перед викладачем. Це пов'язано з надмірним хвилюванням, психологічною невідповідністю до виступу і цілковитою відсутністю контакту з публікою. Тому з метою адаптації студентів до майбутньої професійної діяльності потрібна детальна розробка плану їхніх публічних виступів (з урахуванням специфіки професійної підготовки).

Музикант презентує себе не тільки грою, але й зовнішнім виглядом, поведінкою, своєю особистістю. Інколи не кожен музикант усвідомлює, що від того, як він виходить на сцену, як він сідає на стілець, як кладе ногу на підставку, як бере в руки інструмент, як подивиться на людей, які прийшли його послухати і побачити, залежить як буде сприйнято та оцінено його виступ. Можна все це виконати елегантно, а можна недбало і навіть неестетично. Це стосується всіх без виключення музикантів: інструменталістів, диригентів, співаків.

Для організації концертної діяльності музикантів пропонується використати наступні тематичні проекти: *концерти-лекції*

(«Музичне мистецтво епохи бароко»; «Музична спадщина композиторів-класиків»; «Епоха романтизму і сучасність» та ін.); *тематичні концерти* («У ритмах музики гарного настрою»; «Українська музика: сучасний погляд»); концерти, присвячені урочистим подіям, датам тощо; *конкурси* на краще виконання музичних творів композиторів XVII–XVIII ст. або XIX — поч. XX ст.; а також українських композиторів та сучасної музики.

Запропоновані формулювання тематичних заходів є умовними і порядок їх проведення може бути вільним; тому що метою таких музичних проєктів є систематизація концертної діяльності музикантів-виконавців. Це пов'язано, насамперед, з тим, що на певній стадії концертних виступів (у кожного студента вона своя) зайве хвилювання поступово відступає на другий план. Відповідно, під час публічного виступу студент менше відволікається на почуття, пов'язані з хвилюванням, що дає можливість зосередитися на реалізації художньо-образного змісту музичного твору.

Таким чином, концертна діяльність представлена як динамічна система, складовими якої є композиторська творчість, творчість інтерпретатора та слухачка «співтворчість». Специфіка концертної діяльності визначає рівень виконавської майстерності музиканта, наявність її структури і полягає у систематизації публічних виступів. Організація концертної діяльності, її систематичність має первинне значення для вдосконалення виконавської майстерності майбутніх професійних музикантів.

Слід зазначити, якщо концертна діяльність музикантів припускає систематичні концертні виступи, то виникає потреба в знаннях: яким чином треба поводитися на сцені (сценічний образ, поведінка та ін.). Тому для розуміння цих процесів актуальною стає розробка курсу «Сценічна майстерність музиканта-виконавця» для студентів музичних спеціальностей.

Джерела

1. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови / А.О. Івченко. — Харків : Фоліо, 2002. — 540 с.
2. Білоус В.П. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» // В.П. Білоус. — К. : 2005. — 20 с.

3. Григорьев В.Ю. Исполнитель и эстрада / В.Ю. Григорьев. — М. : Изд. дом «Классика-XXI», 2006. — 156 с.
4. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підручник / М.А. Давидов. — К. : Музична Україна, 2004. — 290 с.

В статье освещается специфика концертной деятельности музыкантов как показателя их исполнительского мастерства. Рассматриваются аспекты исполнительского мастерства музыкантов, его структура. Предлагаются пути систематизации концертной деятельности музыкантов в системе профессионального художественного образования.

Ключевые слова: концертная деятельность, исполнительское мастерство, профессиональное художественное образование, музыканты

The article highlights peculiarities of the concert activity of musicians as an index of their performing skills. It discusses the aspects of musicians' performing skills, their structure. It offers the ways of systematization of the concert activity of musicians in the system of professional art education.

Key words: concert activity, performing skills, professional art education, musicians.

УДК 781.2

Лісецький С.Й.,

*доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва
Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат мистецтвознавства*

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ ВІДРОДЖЕННЯ: КОМПОЗИТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ, ВИКОНАВСТВО, МУЗИЧНА ОСВІТА

Пропонований читачеві матеріал є чи не першою спробою окреслити нашу позицію щодо музично-творчих процесів кінця XV–XVI ст. і на основі аналізу музичних творів цього часу, їхнього змісту, ідейного спрямування та стилістичних особливостей, довести, що музично-поетичні твори вказаного періоду можна розглядати як доказ українського музичного Відродження, яке має свої, відмінні від західноєвропейського Відродження риси.

Ключові слова: українське музичне Відродження, історична народна пісня, дума.